

La Mediterrània: entre ponts i filats

(conferència inaugural del curs “La Mediterrània, entre el Nord i el Sud, un mar de conflictes i esperances”)

Raül Romeva i Rueda

**Ponència acte inauguració Universitat Internacional de la Pau de Sant Cugat,
17 de juliol de 2014**

30-45'

Voldria començar aquesta intervenció, que no deixarà de ser una simple reflexió en veu alta sense cap altra vocació que la de compartir amb totes i tots vosaltres algunes inquietuds, amb un agraïment i una confessió.

L'agraïment, lògicament, és per a les persones que van pensar a proposar-me que inaugurés aquesta nova edició de la Universitat Internacional de la Pau de Sant Cugat, a la qual tanta gent, i diria que tantes generacions, devem una gran part de la nostra vocació personal i social. Em declaro deutor d'aquest invent, i de la gent que porteu tants anys mantenint-lo surant, malgrat les adversitats. Tenir l'oportunitat de participar-hi de nou, per tant, i a sobre amb la responsabilitat d'obrir-hi un nou curs, és un extraordinari honor.

La confessió, per altra banda, té a veure amb el tema. No us menteixo si us dic que fa mesos que hi dono voltes, i que he canviat mentalment desenes de vegades l'enfocament que tenia pensat donar-li. Parlar del Mediterrani, suposa en sí mateix un exercici de síntesi, de contenció i de vocació constructiva que no és senzill de dur a terme. El títol, 'entre ponts i filats' va ser en el seu moment una fugida d'estudi. Quan se'm va proposar fer aquesta ponència no tenia clar si l'enfocaria de manera descriptiva o de manera propositiva. Les dues visions van estretament lligades de la mà, per descomptat, però la manera de relatar aquella condició, penso, la manera com abordem aquesta.

Una successió de mars, Fernand Braudel

La primera intuïció, en iniciar una reflexió com aquesta, passa per fer una aproximació històrica. Si ho hagués fet, per força hauria hagut de seguir la màxima de Fernand Braudel, i, per tant, no hauria pogut parlar d'un mar, sinó que hauria hagut de fer-ho, inevitablement <<d'una successió de mars>>.

Tot sigui dit, Braudel hauria estat una magnífica inspiració. Autor de *La Méditerranée et le Monde Méditerranéen a l'époque de Philippe II* (1949), una de les obres més importants, sinó la més important, de meitats del segle XX, usada per a molta gent com a paradigma de la recerca històrica. Braudel va innovar en la manera sobre com estudiar els fenòmens històrics, relegant a segon terme l'estudi de la política, l'economia i la cultura europees de finals del segle XVI, amb el regnat de Felip II (lectura que considera de curta durada), i centrant-se en canvi en

l'estudi de les societats mediterrànies a partir d'una aproximació global, i d'una perspectiva construïda al llarg dels segles (lectura del mig termini) però, sobretot, determinant que el desenvolupament de les mateixes depenen del context i l'ambient habitat per les societats (enfocament del llarg termini).

En altres paraules, suposa una nova visió de la dimensió espai-temps en el sí de la Història global. Vist amb ulls actuals, res del que passa avui, a la Mediterrània, es pot interpretar sense tenir en compte els fets històrics dels darreres segles, ni tampoc la dimensió geopolítica de cadascun dels contextos que conformen aquest mar de mars. La tasca, per a mi, si hagués volgut fer-ho a partir d'aquesta visió, hauria estat titànica i, de fet, impossible. Per raons de temps, però sobretot de respecte cap a vosaltres, que teniu la deferència d'escoltar-me, estava obligat a centrar el tema

Així doncs, de les moltes ulleres que ens podem posar per acostar-nos a aquesta realitat, n'he escollit fonamentalment tres, que són, no ho amago pas, les tres que més m'he hagut de posar els darrers anys per tal d'interpretar i actuar sobre la qüestió.

La mirada geopolítica

És inevitable agafar aquests dies la premsa i quedar consternat davant la imatge d'un mediterrani on contínuament convulsionen vells conflictes que no es resolen, als quals els acompanyen d'altres que dormien latents esperant l'espurna que els fes despertar o fins i tot alguns que semblaven resolts.

D'entrada, fent una llambregada al mapa que periòdicament elabora l'equip de l'Escola de Cultura de Pau de la UAB, trobem dos casos clars de conflicte armat (Síria i Líbia), un conflicte armat internacional (el malauradament tant d'actualitat entre Israel i Palestina), diverses situacions de tensió (Xipre, Egipte, Tunis, Marroc i Bòsnia i Hercegovina), i un cas on es combina la tensió i el conflicte armat (Argèlia).

Així mateix, no es pot veure en el mapa massa indicadors que senyalitzin l'existència de processos de pau, ni tan sols de converses, que permetin mantenir un cert optimisme de cara al futur.

En els deu anys que participat de manera força activa en l'Assemblea Interparlamentària UE-Mediterrània, més coneguda com a APEM, tots aquests conflictes han estat presents de manera permanent, i han condicionat agendes, visites i, fins i tot, càrrecs. I tanmateix, en molts casos, aquest era un dels pocs espais en què es podien trobar en una mateixa sala representants de diferents forces polítiques de països, i fins i tot regions, enfrontades. L'APEM, malgrat les seves limitacions, actuava de fòrum de trobada, més que no pas d'òrgan diplomàtic.

La multiplicitat de factors que expliquen aquestes tensions i conflictes, tanmateix, en fa molt difícil una lectura homogènia. Cada realitat respon a les seves

idiosincràsies, a la seva història, i a la gestió que n'han fet tant els actors locals com els internacionals. En aquest sentit, resulta del tot impossible, i per tant inadequat, penso, parlar d'una cultura mediterrània intrínsecament violenta i conflictiva.

Aturar-me en cada cas seria, a banda de llarg, profundament injust donada l'estretor de temps, ja que cada realitat requereix d'una anàlisi pròpia sovint carregada de matisos i de contextualitzacions que no estem, ara i aquí, en condicions de fer, però que havent vist el programa de les ponències que estan previstes en els propers dies, em consta que s'abordaran de manera aprofundida per persones molt més qualificades que jo mateix per fer-ho.

Tanmateix, i basant-me en aquests deu anys que he tingut ocasió de seguir la política euromediterrània des de ben a prop, per no dir directament des del moll de l'os, crec que hi ha algunes reflexions de caràcter general que sí mereixen ser esmentades. I totes elles tenen a veure amb uns fets que, si bé no són sempre nous, han assumit els darrers anys un protagonisme a la vegada esperançador i desconcertant. Parlo, esclar, de les revoltes ciutadanes i dels clams democràtics a bona part de països del sud mediterrà. Les conegudes com 'Primaveres'.

D'entrada cal assumir que l'escala i la velocitat d'aquestes transformacions ens han sorprès a tots. En molts casos són exemplars pel que fa als moviments valents, pacífics, pluralistes i democràtics dels pobles.

Keynes va dir que "l'inevitable mai passa, el que passa sempre és l'inesperat." Que la Mediterrània concentrava totes les contradiccions del nostre temps (la guerra o la pau, la democràcia o l'autoritarisme, el progrés compartit o una creixent fractura social, la igualtat o la subordinació de les dones, etc.) ja ho sabíem.

La pregunta, ara, és: Quina serà la nova situació creada pels actuals processos de canvi? Quins seran els impactes geoestratègics? Quines seran les conseqüències per a Europa? I quines seran les conseqüències per a l'esquerra, per a les forces de progrés del Nord i el Sud de la Mediterrània?

Aquestes són les qüestions que, entenc, esperem resoldre al llarg del curs que avui tot just inaugurarem. O si més no confiem a parlar-ne, encara que no sempre en trobem les respostes que esperàvem.

Hi ha casos que mereixen ser tractats de manera específica.

Tunísia i Egipte, per exemple, es troben en difícil transició cap a la democràcia, amb sortides encara incertes. Hi ha moviments democràtics que es desenvolupen en altres nacions. L'evolució dels esdeveniments a Líbia, per altra banda, viu encara sota una violència intolerable, la primera víctima de la qual és, com sempre, el seu poble.

Insisteixo en una idea: totes les transicions i les revolucions democràtiques són diferents. No obstant això, podem extreure algunes lliçons de les comparacions i les similituds. De totes les analogies que s'han ofert darrerament, però, recordo haver escoltat en diverses ocasions en Raimon Obiols esmentar, com a una de les

més suggeridores, la que parla d'un "1848 àrab".

Els processos actuals en el món àrab, deia, tenen diferents característiques en funció de la situació sociopolítica dels diferents països, però és cert que recorden, en conjunt, els moviments democràtics europeus de 1848, amb els seus joves manifestants, els sectors populars i de les classes mitjanes, inspirats per idees democràtiques, progressistes i nacionalistes.

Un historiador va descriure el 1848 com un moment en què "la història europea va arribar a un moment de canvi crucial, però no va tenir èxit". És cert que moltes de les revoltes europees de 1848 van fracassar. Però també és cert que les seves idees van arrelar en la societat i els seus objectius democràtics van acabar convertint-se en realitat.

En aquests països en moviment, a més de l'exigència de la dignitat i la llibertat, hi ha la exigència de la justícia social i, com va dir Orwell, de la "decència comuna": la indignació popular contra la corrupció i l'estil de vida dels autòcrates. Hi ha un fort component generacional: la taxa d'atur, la subocupació, i la desigualtat alimenten la revolta de la joventut.

En aquest terreny, les eleccions, els canvis polítics, no seran suficients. Caldrà que es produeixi la justícia social i noves oportunitats.

Aquests són els reptes fonamentals dels nostres amics en els països en transició, i els reptes d'Europa. Fàcils d'enumerar, molt difícils de superar.

I en això, malauradament, Europa no ha estat ni de bon tros a l'alçada de les circumstàncies. Tal i com va reconèixer el fins fa poc Comissari encarregat de l'Ampliació i la Política de Veïnatge, Stefan Füle, davant del Parlament europeu:

"Molts de nosaltres vam quedar encotillats en l'assumpció que els règims autoritaris eren una garantia d'estabilitat a la regió. No era ni tan sols "Realpolitik". Va ser, en el millor dels casos, una política curta de vista. Va ser un tipus de política de curt termini que fa que el llarg termini a construir tingui cada vegada més dificultats".

Al sud i al nord ens calen polítiques, però també espais i estructures, que ens permetin abordar de manera conjunta i amb visió regional, més enllà de l'àmbit estatal, els greus problemes existents en els àmbits de la llibertat i la dignitat, la justícia social, la pau.

La llista dels deures que ens espera és llarga, el temps per resoldre'ls és curt, i la voluntat política per fer-ho, malauradament, és variable i en molts casos incerta.

La mirada humana, la vergonya europea

Hi ha una altra mirada que necessàriament ens pertoca fer quan parlem del Mediterrani. La de les persones que hi deixen, literalment, la vida, amb l'esperança

d'allargar-la una mica més. Durant deu anys he estat testimoni d'una tendència preocupantment regressiva en l'esfera europea pel que fa al gestió dels moviments de persones. Mentre, per una banda, les capitals europees i la burocràcia institucional comunitària pressionava els països del sud i l'est del Mediterrani per tal que aquests s'obrissin als serveis i les inversions europees, alçaven murs i filats cada vegada més alts per impedir la lliure circulació a les persones.

El mar Mediterrani esdevenia així un pont cada vegada més lucratiu per algunes butxaques gràcies al comerç, i en canvi es convertia en una fossa insalvable quan qui l'havia de creuar no era un contenidor, sinó una fràgil embarcació carregada de persones que fugien d'una tensió bèl·lica (alimentada per altra banda per l'Europa fortaleza), la pobresa creixent (que contrastava amb la riquesa que a través dels televisors els arribava d'Europa), i la persecució per pensar, sentir o estimar d'acord amb els cànons que establien determinades elits polítiques, moltes de les quals es passejaven impunement per hotels i centres comercials europeus sempre que els apetia.

Ceuta i Melilla entre d'altres, han estat, i són encara, exemples de la vergonya que molta gent sentim avui per una Europa que no ha sabut estar a l'alçada dels discursos ni els valors fundacionals que diu defensar. Els filats, els trets, i sobretot les mentides d'un govern que gosa donar lliçons de tolerància i respecte, i una Europa que alimenta aquest discurs, i aquesta manera de fer, adoptant mesures destinades a enfortir el concepte fortaleza, l'existència de centres de detenció irregular, injustificada i indiscriminada (els CIEs, per exemple), o el tancament de fronteres vulnerant tots els preceptes que han dotat d'un mínim de credibilitat la construcció europea pel què fa a la dimensió humana.

Però com tots els rànquings de drames, malauradament també en aquest cas hi ha una realitat que destaca, per dimensió, per sobre de les altres: és el cas de Lampedusa, que tantes vegades ha servit per posar en evidència allò que tothom veu (o hauria de veure): que 'el rei va despullat'.

La situació que vàrem viure l'octubre passat, de fet, el qual exposo aquí a tall simplement d'exemple, resumeix prou bé la magnitud de la tragèdia. De manera telegràfica els fets són els següents: el dia 8 d'octubre es reunien els Ministres d'Interior de la UE, i el dia següent el Parlament Europeu tenia previst votar una resolució en relació a la, fins llavors, darrera de les tragèdies que de manera regular tenen Lampedusa com a escenari: la fugida de Síria.

De nou vàrem escoltar laments i condemnes, vàrem oferir mostres de condol, i vàrem fer minuts de silenci.

La UE, en una nova mostra d'hipocresia, plorava la pèrdua de vides humanes a les seves costes ignorant motius, causes i responsabilitats. Pitjor encara, els mateixos que aquell dia organitzaven cerimònies amb espelmes en senyal de dol per la pèrdua de vides humanes (parlo sense embuts del PPE), havien aprovat feia pocs dies lleis que penalitzen, no només els immigrants, sinó a qui gosi ajudar-los, fins i tot rescatant-los del mar.

La retòrica dels ministres i d'alguns grups polítics no va aconseguir, però, amagar la realitat: les actuals majories governamentals fa anys que aposten per una Europa fortalesa, per dificultar les vies legals d'entrada de persones, per penalitzar, i fins i tot criminalitzar, les persones demandants d'asil, o simplement immigrants. Mentre els ulls d'alguns ministres abocaven llàgrimes de cocodril, les seves mans signaven lleis i decrets que condemnen a presó, o directament a mort, milers de persones.

El dia 8 d'octubre, els Ministres havien de concretar mesures concretes per millorar els sistemes de rescat al mar. El PE i el Consell, en tant que colegisladors, estàvem en fase de revisar les normes sobre la vigilància de les fronteres marítimes. Al llarg d'aquests anys, els governs de la UE, una vegada i una altra, han deixat clar el seu dogma: no hi ha recursos. 'Lamentem molt el que ha succeït,' diuen 'és una tragèdia, però tenim altres prioritats'. No és una cita explícita, però és el que se'n deriva de les conclusions d'aquell Consell, i de tants d'altres que van venir després.

Fa anys que des de diversos fronts socials i polítics es reclama un canvi de polítiques, un gir radical en l'estratègia europea per gestionar els moviments de persones. Cal, més que mai, un marc europeu d'immigració, d'asil i de refugi, que consideri les persones que el demanen com a tals, i no com delinqüents, reals o en potència.

I no, no és culpa d'Europa, com a concepte, o com a idea. Ho és dels governs que impedeixen que Europa faci el que hauria de fer. Són les capitals dels Estats les qui empastifen de sang i fang els ideals fundacionals del projecte europeu. Són les majories governamentals actuals les que estan matant, literalment, milers de persones, i amb elles el somni europeu en el que tanta gent crèiem, però que cada vegada veiem més tèrbol.

Una aproximació geogràfica: posar fronteres a l'aigua, i envernissar-la amb petroli?

Amb una voluntat d'acotar el tema, vaig pensar a enfocar-lo per la via geogràfica, donat que és aquesta la que permet entendre d'altres vessants com l'econòmica, la política, l'ambiental o, fins i tot la social. En aquest cas hauria hagut de parlar de com el mediterrani es troba ubicat en una cruïlla de tres continents, vorejat per diversos massissos muntanyencs que s'enfonsen dins la mar creant penínsules, caps i grans badies. Així mateix, hauria calgut explicar la gran profusió d'illes i illots, de mides ben diverses, envoltades de nombrosos estats riberencs.

El cas és que, en l'actualitat, i malauradament, la dimensió geogràfica torna a estar de moda. La fragilitat de l'ecosistema mediterrani no posa només en perill la rica biodiversitat de flora i fauna que pobla aquest espai (només per posar un exemple, si no canviem radicalment la manera de pescar, l'any 2049, el 80% de les espècies d'interès pesquer de la mediterrània hauran col·lapsat), sinó que, inevitablement, se'n veuran afectades totes aquelles societats que en depenen, d'una manera o una

altra, ja sigui per la pròpia subsistència, o en tant que motor d'una activitat econòmica tan determinant en molts casos com és, entre d'altres, el turisme.

A tot això cal afegir la represa d'un tema que havia estat aparcat durant força temps com són les prospeccions cada vegada més nombroses amb la intenció de trobar, i per tant d'explotar, nous jaciments de gas i petroli submarins.

Aquest enfocament no hauria estat erroni del tot, sobretot perquè són les seves particularitats físiques, i la seva condició de mar semi-tancada, que semblen haver influït força en una actitud relativament cooperativa durant força temps, tant en l'exercici dels drets de cadascun dels Estats concernits sobre aquest mar, tant pel que fa als drets, com a les obligacions, la qual cosa explica, per exemple, que no s'haguessin instituït massivament Zones Econòmiques d'Exclusió (les famoses ZEE). Vegi's, per exemple, l'*Atlas géopolitique des espaces maritimes* (editions TECHNIP)

Fins a la dècada dels anys '90 la recerca d'hidrocarburs havia estat, a grans trets, força decebedora. Els únics recursos minerals *off shore* es limitaven al Golf de Gabès, compartit per Líbia i Tunísia, i a un petit jaciment situat a la costa de Tarragona.

Els estats havien acordat delimitar la plataforma continental, sobretot en el Mediterrani occidental i a l'Adriàtic, però els moviments en aquest sentit es van aturar a la dècada dels 70'. El conflicte greco-turc, sotmès a la Cort Internacional de Justícia, l'any 1976, va posar de manifest igualment el risc inherent a aquest procés de delimitacions. Així mateix, les pròpies característiques de la plataforma continental, molt estreta, redueixen les zones que permeten la reproducció de fauna marina a les zones costeres, de manera que l'espai profund, l'espai del mig, compartit, tampoc no constituïen un motiu excessiu de conflicte. La conseqüència, doncs, és que durant molt de temps semblava haver-hi un cert acord, tàcit, entre els governs riberencs, per no establir cap zona sota jurisdicció estatal (les ZEE són fins a les 200 milles) tal i com posa de manifest que, fins fa molt poc, només el Marroc, així com tots els estats riberencs del Mar Negre, disposaven d'una ZEE. Als anys '90, però, les coses van canviar.

En primer lloc, començava a ser urgent combatre la sobrepesca, especialment la vinculada amb la pesca il·legal, i calia trobar mecanismes per preservar l'ecosistema marí. És per això que alguns països (Espanya, Malta, Tunísia, Algèria, Croàcia o Líbia, p.e.) van establir Zones de Protecció Pesquera per lluitar contra la sobreexplotació de recursos com la Tonyina, mentre que d'altres establien zones de protecció ecològiques (ZPE) que els permetien lluitar contra la contaminació (és el cas de França, Croàcia, Eslovènia o Itàlia).

No obstant això, el gran risc prové de la descoberta de determinats jaciments de gas com els de tot al llarg del Delta del Nil, la qual cosa a portat molts països a delimitar a corre cuita els límits de la seva plataforma continental. Altres estats han corregut a usar totes les seves facultats ofertes per la Convenció de Montego Bay per tal d'establir Zones Econòmiques d'Exclusió. És el cas d'Egipte, de Xipre, de Síria o de Tunísia, però també de França o d'altres.

En l'actualitat, però, està creixent amb gran força i a gran velocitat un altre risc: la possibilitat que hi hagi bosses de petroli o gas emmagatzemades sota el llit marí ha fet que moltes empreses comencin a pressionar els governs per tal de poder dur a terme exploracions (prospeccions) submarines, i eventualment explotar-ne el contingut. El risc, per a la costa catalana i balear, és enorme, però contràriament al que sembla ser un dels motors de mobilització social cada vegada més engreixats, aquest no és un problema 'només' per a les costes més properes. Ho és per a tot el Mediterrani. Si es comencen a autoritzar exploracions d'aquestes característiques, en quatre dies tindrem el mar ple de plataformes l'objectiu de les quals és, únicament, explotar uns possibles jaciments que en el millor dels casos l'únic que faran serà postergar uns pocs anys l'inevitable col·lapse dels hidrocarburs, l'anomenat *peak-oil*, al preu, a més, de posar en perill la flora, la fauna i activitats econòmiques com la pesca i el turisme.

En conclusió: malgrat que posar portes al mar és, físicament, quelcom inimaginable, la tendència actual sembla ser, cada cop més, la de delimitar els espais amb una clara voluntat d'explotar uns recursos cada vegada més mermats, i que, per altra banda, allò que reclamen és, en canvi, una aproximació global, conjunta, cooperativa i solidària, més que no pas aquesta sectorialització creixent.

Perspectives per un nou partenariat Euromediterrani

Finalment, en quant a la Unió per la Mediterrània, la veritat és que la seva navegació constantment a la deriva, sense rumb, ni projecte definit, ni tripulació, ha generat molts dubtes sobre la voluntat governamental per tal que l'invent funcioni de debò, i sigui útil.

Sovint es diu que, tot plegat, la paràlisi vull dir, respon a l'enquistament del conflicte arabo-israelià. I en certa manera, hi ha una gran part de veritat en això. La pregunta aquí, seria: Fins a quin punt és raonable esperar a la fi del conflicte per desenvolupar una política euromediterrània ambiciosa, tenint en compte la importància i la urgència dels altres problemes mediterranis?

Tanmateix, per ser justos, i d'acord novament amb en Raimon Obiols, amb qui hem compartit inquietuds tots aquests anys en relació al projecte, hi ha diverses raons de caràcter intrínsec, que deriven de la complicada gestació del projecte de la UpM i de la seva pròpia concepció estratègica que són tan o més importants que el conflicte esmentat.

Des de l'inici, diverses famílies polítiques, sobretot a l'ala esquerra, vàrem ser crítics amb la idea, impulsada per Sarkozy, ja que entenem que els "documents fundacionals" de la UpM suposaven un pas enrere en comparació amb el Procés de Barcelona sobre les polítiques de democràcia i de drets humans. El projecte de la UpM era una barreja confusa d'enfocament intergovernamental i "funcionalista", amb cimeres ostentoses i projectes interessants però imprecisos, es confonien els rols entre les estructures de la UpM i les estructures euromediterrànies de la UE i hi havia una evident indefinició pressupostària.

En altres paraules, la UpM va néixer essent un nyap, i no és altra cosa que el resultat de l'ego malaltís i al poca visió política i estratègica pel que fa a la Mediterrània de l'antic President francès. Recordem sinó els traumàtics inicis. Ja a l'hivern de 2008, va quedar "institucionalment suspesa" a demanda dels països àrabs en signe de protesta per la intervenció armada d'Israel a Gaza. Al maig de 2009 Bernard Kouchner constatava que la UpM "estava bloquejada" i, quan després de diverses reunions oficiosos, semblava que finalment arrencava de nou, es va anul·lar *sine die* la reunió de ministres de relacions exteriors, convocada per a finals de novembre a Istanbul. Segons va declarar Kouchner, "renunciem (a celebrar la reunió) perquè el ministre egipci es negava a reunir-se amb el seu homòleg israelià".

Mentre la posada en marxa de les estructures i projectes de la UpM quedava gairebé totalment en stand by. Es va decidir establir la seu del Secretariat a Barcelona, però el nomenament del seu primer secretari general va ser un altre dels capítols d'un culebrot més aviat galdós. Hi havia una indefinició en la concreció dels projectes i les previsions de finançament eren imprecises. Els comptes no sortien.

Ras i curt: allò que havia de significar el veritable motor de construcció d'un espai regional transestatal es troba, de moment, encallat en diversos despatxos de capitals ben diverses.

Davant de les urgències simultànies del conflicte israelo-palestí i dels reptes generals del Mediterrani és important mantenir un full de ruta clar i precís, sense, al mateix temps, generar falses alternatives. És evident que el conflicte entre Israel i els països àrabs ha marcat, marca i marcarà durant molt de temps les agendes mediterrànies. I és indiscutible que la política mediterrània només podrà evolucionar en funció del que passi al Pròxim Orient. Però es tracta d'impulsar aquesta evolució de manera que no es paralizzi la política euromediterrània, no es generin frustracions addicionals, i es puguin crear els nous instruments i projectes de cooperació a la Mediterrània com a aportació positiva a un conflicte que la UpM per si sola no pot resoldre, però que pot ajudar a resoldre.

De com s'afronti el procés i el relançament de la UpM en dependrà, en gran mesura, que siguem més o menys eficients en la construcció d'aquest espai comú, sempre pensant, insisteixo, que el Mediterrani ha de ser més un pont que connecti que no pas una fossa envoltada de filats i murs que separin.

Canviar d'ulleres per veure el Mediterrani amb una nova mirada, tot recuperant la visió viatgera

Per acabar, permeteu-me fer un gir en el raonament per canviar radicalment de mirada. Les que he exposat fins el moment (geopolítica, humana i geogràfica) són totes elles importants, però des d'un punt de vista transgeneracional i humanista, n'hi ha una que clarament indica un camí que mai hem de perdre de vista: el de la mirada viatgera.

I és que, ben cert és que al llarg de la seva llarga història, el Mediterrani ha estat protagonista involuntari dels infortunis i la mala manera de fer de nosaltres, els humans.

Però el mar Mediterrani no està predestinat a ser un espai de separació permanent, ni un cementiri d'esperances ofegades, ni un filat de vergonyes disfressades de seguretats pervertidores.

El Mediterrani és un espai en construcció i per construir.

És inevitable, beure del passat, navegar per les seves derrotes, embrutar-nos amb la sang que s'hi ha vessat. Però és precisament per tot això que ens cal buscar noves mirades, i si no les trobem, llavors les hem de dissenyar, i construir. Talment com al llarg dels segles han fet els viatgers, la cultura, els artistes, la literatura,...

Cadascú escollirà la seva, de mirada, per descomptat.

Jo em quedo, avui, amb la que ens proposa Javier Reverte: "no es pot navegar les aigües de la Mediterrània, ni recórrer els seus litorals, sense carregar l'ànima de literatura. O almenys, sense manifestar una certa voluntat d'obrir les orelles als cants de les sirenes a Capri; o al rumor dels passos que Justine deixa als carrers d'Alexandria; o al ressò dels versos de Virgili sobre els camps romans. La Mediterrània té ànima mitològica i mística. Però sobretot, posseeix una ànima poètica. Molts dels grans camins de la mar de la literatura surten des dels seus ports o moriran en les seves ribes. I cada onada tria una cançó".

De nosaltres depèn, doncs, que aquesta cançó parli d'amor, de pau i de concòrdia, o que, en canvi, parli de guerra, de misèria i de destrucció. Jo tinc clara la meva opció, i estic segur que vosaltres també.

Us desitjo una molt bona setmana, ben profitosa, i carregada de noves i positives mirades.

Moltes gràcies.

Sant Cugat del Vallès, 17 de juliol de 2014